

מלחמת חרבות ברזל

תמונת מצב

*19.11.2023

החברה הערבית בישראל בצל המלחמה צרכים לשעת חירום ומניעת הסלמה במרחבים המשותפים – מיזמים פילנתרופיים # 4

* הסקירה מציעה תמונת מצב עדכנית¹ כפי שהיא מצטיירת מן המידע המצוי בידנו. לסקירה קודמת הכוללת רקע מורחב ראו [כאן וכאן וכאן](#).

האתגר:

מתן מענים ברמת דחיפות מיידית לצד פיתוח כלים להתמודדות עם ההשפעה וההשלכות של המלחמה על יחסי יהודים ערבים בכלל המרחבים, בדגש על המרחבים המשותפים וכן על ערים עם רוב יהודי.

עמדות יהודים וערבים | עדכון ארגון "אקורד"

מתוך מחקר מעמיק של ארגון אקורד שנעשה משך השבועות האחרונים מאז פרוץ המלחמה, אנו עדים למצב של טראומה קולקטיבית. זהו מצב ייחודי המייצר פחד קיומי וקשר אסוציאטיבי לטראומות קולקטיביות קודמות (בקרב היהודים לשואה, ובקרב הערבים לנכבה). אי לכך, בצד היהודי יש תחושת קורבנות, ומערך תגובה אינסטינקטיבי לסכנה הטוטאלית לקיום האישי והלאומי המתבטא באי סובלנות מוגברת כלפי ערבים ואפילו בתמיכה באלימות כלפי ערבים. הסקרים מראים כי ניכרת עלייה מובהקת ברמת המתחים והפחד לצד רמת השנאה והגזענות של יהודים כלפי ערבים. במצב זה יש נטייה לראות את העולם "בשחור-לבן" ולהתלכד עם קבוצת ההזדהות (היהודים) כנגד הקבוצה שמנגד – הערבים בכללותם – אשר מואשמים, מושתקים, נדחים ומופלים. זאת חרף העובדה שבין הנרצחים במתקפת חמאס ביום 7.10 היו גם ערבים וכי רבים מן המסייעים בפעולות פינוי והצלה בקו האש היו ערבים.

העמדה לגבי אלימות מורכבת: ככלל, יש הבעת עמדת התנגדות כמעט מוחלטת לאלימות – בשני הצדדים. אולם 50% מן הערבים סבורים שהיהודים תומכים באלימות כלפי הערבים ואילו 56% מן היהודים סבורים שהערבים תומכים באלימות כלפי יהודים. נתון זה כמובן מסביר את הפחד בשני הציבורים.

1 תמונת מצב זו מבוססת על דברים שהוצגו במפגש לחברי פורום הקרנות ביום 19.11.2023. במפגש הציגו:

- רון גרליץ – מנכ"ל אקורד
- מיקי גיצין – מנכ"ל הקרן החדשה לישראל
- שרית בן שמחון פלג – יועצת לתוכנית הפעולה לחברה משותפת וחברה ערבית, הקרן החדשה לישראל
- יעל נאמן – מנכ"לית קרן לאוטמן
- רסול סעדה – מנהל תוכנית יעל המשמר

שישה אלמנטים המאפיינים את התגובה היהודית כלפי ערבים: ◀

- ◀ רמה גבוהה במיוחד של פחד – "אפילו מהערבי בסופר";
 - ◀ רמה גבוהה במיוחד של שנאה;
 - ◀ תפיסה הומוגנית ביחס לקבוצה האחרת – אין יכולת הבחנה בניואנסים בין "פלסטינים תומכי חמאס" לבין "פלסטינים מתנגדי חמאס", לבין "ערבים ישראלים" ואפילו עד כדי שיוך "הקולגה הערבי מהעבודה" שעד לפני רגע שררו עמו יחסי קולגיאליים וידידותיות – לקבוצה ההומוגנית;
 - ◀ חשש גובר מהקשר היומיומי בין ערבים ויהודים בשוק העבודה, בבתי החולים, באקדמיה, בערים מעורבות;
 - ◀ חוסר אמון במוסדות המדינה שיבואו לעזור – גם מצד היהודים (ולא רק באופן שכיח ומוכר יותר בקרב הערבים);
 - ◀ המאמץ המאורגן והסיסטמי מצד הימין הקיצוני לרבות נציגי ממשלה, להגביר חשש, חשד ואלימות כלפי ערבים. במסגרת זו שימוש מרכזי גם ב"פייק ניוז" כתופעה הדורשת מענים הולמים.
- יש להדגיש שחמשת האלמנטים הראשונים הם לכאורה "טבעיים" בניגוד לאלמנט השישי הנוגע לפעולות מכוונות ומודעות ליצירת קרע והגברת אלימות, והוא המסוכן ביותר וזה שיכול להביא בסופו של יום להסלמה. מלאי הנשק ההולכים וגדלים בקרב הציבור יכולים להסב נזק עצום בהקשר זה.

אפשר להצביע על שלוש מסרות עיקריות של פעולה: ◀

- ◀ מניעת התדרדרות לאלימות;
- ◀ שמירה על תפקוד באופן הוגן של המרחבים המשותפים (תעסוקה, אקדמיה, ערים מעורבות);
- ◀ עיצוב תודעה לגבי יחסי יהודים וערבים כדי שנצא עם תפיסות כמה שפחות שליליות לגבי המשך החיים המשותפים כאן והאזרחות כאן.

תוכנית פעולה לחברה משותפת

תוכנית לחצי השנה הקרובה, מבוססת על מנגנונים קיימים ובפרט [פורום חברה משותפת](#), מבוססת על הגיון של מלמטה למעלה (Bottom-up) – יצירת סינרגיה בין הארגונים, לפי התוויית הצרכים והפעילות שלהם בליווי שתי"ל ואקוורד ובמהלך להערכת ההשפעה ברמת השדה.

הדגש בטווח הקצר הוא על מניעת הסלמה ויצירת תשתיות לשת"פ בין ארגוני המשך עבודה בטווח הבינוני והארוך.

תחומי הפעולה המרכזיים: חינוך והסברה, קידום מדיניות ותעסוקה.

למידע נוסף ראו במצגת [כאן](#).

תוכנית פעולה "על המשמר"

תוכנית לשלושה חודשים, מבוססת על הגיון של מלמעלה למטה (Top-down), המתמקדת בתמיכה במטות בערים מעורבות;

עבודה עם צעירים בישובים הערביים במהלך מניעת ולבניית מנהיגות – כאן נדרש מהלך של הכשרה ופיתוח לבניית תשתיות וחוסן;

עבודה ציבורית (תקשורת ורשתות) – יצירת שפה ומסרים מדויקים וקולעים באופן רחב ואחיד);

תחום תעסוקה – לרבות עבודה עם סטודנטים לקראת החזרה לקמפוסים – בעיה אקוטית במיוחד במכללות הלא מתוקצבות.

למידע נוסף ראו במצגת [כאן](#).